

ประวัติและความเป็นมา

บ้านหนองบัว หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

จากการสำรวจแหล่งโบราณคดี (ดอนโก่ย) บ้านหนองบัว ตามที่ กรมศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา ได้บันทึกไว้ว่า

ดอนโก่ย เป็นชุมชนโบราณ ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนบ้านหนองบัว ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ หรือ เส้นรุ้งที่ 16 องศา 24 ลิปดา 29 ฟลิปดาเหนือ

เส้นแวงที่ 102 ลิปดา 21 องศา 59 ฟลิปดาตะวันออก

พิกัดกริด 48QTD188157

มีลักษณะเป็นเนินดินขนาดใหญ่ สูงจากที่ไร่นา โดยรอบ ประมาณ 1-2 เมตร

มีลำน้ำธรรมชาติอยู่โดยรอบชุมชน 5 สาย คือ

- 1.ลำน้ำสายห้วยรัง(ฮัง)-สระสมพงษ์
- 2.ลำน้ำกุดแช่กอย
- 3.อ่างเก็บน้ำหนองเข็ง
- 4.ลำน้ำห้วยข่า
- 5.ลำน้ำเชิญ(เขิน)

ดอนโก่ย เป็นชุมชนโบราณ ที่มีร่องรอยการอยู่อาศัยบริเวณนี้ มานานแล้ว จากการสันนิษฐานของเจ้าหน้าที่ จาก กรมศิลปากร ที่ 12 นครราชสีมา ได้บันทึกไว้ว่า ดอนโก่ย เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ที่อยู่มานานแล้ว หรือ อาศัยอยู่ที่นี้มา ตั้งแต่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ยุคสำริด ยุคเหล็ก มีอายุราว 2,500 – 1,500 ปี มาแล้ว และได้ค้นพบ โบราณวัตถุ หลายอย่าง เช่น เครื่องมือเหล็ก จำพวก

ขวานสำริด มีด เสียม เป็นต้น ภาชนะดินเผา ชนิด ผิวหยาบ ผิวเรียบ เคลือบสี เขียนสี เครื่องประดับ เช่น กำไลแขนสำริด ชิ้นส่วนจากงานหัตถกรรม เช่น ลูกปัด (บักหวิน ที่ใช้ในการทอผ้า) และ โครงกระดูกของคนและสัตว์ เป็นต้น

จากช่วงเวลาดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ภูมิภาคแห่งนี้ มีสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์และสัตว์ อาศัยอยู่มานาน จวบจนถึงช่วงเวลา ปลายยุค ดังกล่าว เริ่มมีการแผ่อารยธรรม ของ สมัยทวารวดี (ยุคเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้ามายังประเทศไทย) จึงทำให้สังคมและการเป็นอยู่ของคนในชุมชน ดอนโก่ย เปลี่ยนแปลงไป จากการนับถือผี ก็ หันมานับถือพระพุทธศาสนา และได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ความเชื่อขึ้นมาใหม่ ในชุมชน จนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ในภูมิภาคนี้ มีการทำเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย เช่นการฝังศพ การนำสิ่งของมีค่าและสิ่งของ เครื่องใช้ในชีวิต นำมาฝัง ในหลุมศพของคนตาย โดยการสำรวจ ทิศทางการหันหัวศพ นั้นได้หันไปทิศ ตะวันตก นั้นได้หมายความว่า ชุมชนนี้ได้นำคติความเชื่อ ของพระพุทธศาสนามาใช้ คือ การเวียนหัว ตายเกิด เกิดมา ดับไป นั่นเอง ต่อมา มีช่วงระยะเวลาหนึ่ง พื้นที่นี้ก็ถูกปล่อยทิ้งร้างอย่างน่าสงสัย จน กลายเป็นป่าไม้และไม่เหลือความเป็นบ้านเมืองอยู่เลย

หลังจาก **ดอนโก่ย** ถูกปล่อยทิ้งให้ร้างมาเป็นเวลานาน และเมื่อ ประมาณปี พ.ศ. 2360 ก็ได้มี ผู้คน อพยบ ครั้งใหญ่ มาอาศัยอยู่ในพื้นที่ ใน จังหวัดชัยภูมิ นำโดย “นายแล” ข้าราชการสำนักเจ้า อนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ ตรงกับ **รัชกาลที่ 3** ต่อมาภายหลัง (**พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3** ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า แต่งตั้ง ขุนภักดีชุมพล (แล) เป็น “พระยาภักดีชุมพล” เจ้าเมือง คนแรกของเมืองชัยภูมิ) ได้อพยพครอบครัวและบริวารรวมทั้งชาวบ้านเดินทางข้ามลำน้ำโขงมาตั้งถิ่น ฐานอยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ **จากทั้งหมดนั้น คือกลุ่ม (ชาวเวียงจันทน์) บางส่วน** ได้ลงหลักปักฐาน อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ อำเภอกุฉีชุมพล อำเภอกอนสาร อำเภอกษัตริย์บุรณ อำเภอบ้านแท่น อำเภอ แก้งคร้อ และมีบางส่วนได้มาอาศัยอยู่ที่บริเวณ ดอนโก่ย จึงทำให้ ชุมชนดอนโก่ย กลับมาครึกครื้นอีก ครั้งหนึ่ง

จนมาถึง ช่วง ต้นปี พ.ศ. 2400 ได้เกิด ไฟไหม้ป่าบริเวณ ดอนโก่ย ทุกปี จนทำให้บ้านเรือนและ ที่อยู่อาศัยได้รับความเสียหายอยู่เสมอ และในช่วงเวลานั้นก็ได้เกิดโรคระบาด (โรคห่า) ขึ้น จึงทำให้

ผู้คน ในชุมชน ดอนโก่ย ได้อพยบ หมู่บ้านไปตั้งใหม่ ที่ (โนนวัด) หรือ (ดอนไล่ไก่) ปัจจุบันคือ บริเวณ ปลายนา ของชาวบ้านหนองบัว ก่อนจะถึงบ้านวังหิน และอาศัยอยู่ที่นั่นได้ไม่นาน เพราะขาดแหล่งน้ำ อุปโภคบริโภค จึงได้ย้ายหมู่บ้านอีกครั้งมาตั้งถิ่นฐานร่วมกับ บ้าน (หัวสระ) ปัจจุบันคือ บ้านสว่าง พัฒนา อาศัยอยู่ที่นั่นเรื่อยมา

และ ในปี พ.ศ. 2447 นายอุทธา ผานาค พร้อมกับพี่น้องประมาณ 6 ครอบครัว ได้ย้าย มาอยู่ตามไร่นาของตนเอง และเมื่อ พ.ศ. 2455 มีนายทัน (ไม่ทราบนามสกุล) พร้อมกับญาติพี่น้องได้ ย้ายมาอยู่เพิ่มอีก 5 ครอบครัว และ พ.ศ. 2557 นายจันทร์ ปัญญาดี กับญาติพี่น้อง อีก 4 ครอบครัว ได้ย้ายมาอยู่ และ พ.ศ. 2560 นายแสง (ไม่ทราบนามสกุล) พร้อมพี่น้องอีก 11 ครอบครัว ย้ายมาอยู่ ร่วมอีก ในตอนนั้นยังอยู่ภายใต้การปกครองของ บ้านหัวสระ (บ้านสว่างพัฒนา) และเวลาเดินทางไป ร่วมประชุม ที่ บ้านหัวสระ ในแต่ละครั้งทางไปมายากลำบากมาก เดินทางสัญจรไม่สะดวก จึงขอแยก ออกมา จากบ้านหัวสระ (บ้านสว่างพัฒนา) มาตั้งหมู่บ้านใหม่ ในปี พ.ศ. 2462 จนกลายเป็น บ้าน หนองบัว หมู่ที่ 15 ต.สามสวน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ ในสมัยนั้น (ปัจจุบัน บ้านหนองบัว หมู่ที่ 6 ต.บ้าน แทน อ.บ้านแทน จ.ชัยภูมิ)

ต่อมา เมื่อปี พ.ศ.2469 ทางราชการได้แต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน คนแรกของบ้านหนองบัว ขึ้น คือ นายจันทร์ ปัญญาดี มีประชากร 32 หลังครัวเรือน มีประชากร 192 คน เป็นชาย 93 คน เป็นหญิง 99 คน และ ได้รวมกันสร้าง วัดประจำหมู่บ้านขึ้น ชื่อว่า วัดสมอ และสร้างศาลาพร้อมกับ กุฏิขึ้นภายในวัด เจ้าอาวาสวัดสมอ องค์แรกคือ พระสมแพง ปัญญาโณ ต่อมาชาวบ้านได้ช่วยกัน กั้นทำนบ ห้วยฮัง (ห้วย รัง) ขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้และดื่ม โดยนายจันทร์ ปัญญาดี พาชาวบ้านไปปักเขตแดนของพื้นที่หมู่บ้าน โดยมีเนื้อที่ประมาณ 120 ไร่

ต่อมา นาย เคน สวัสดิ์ศรี ผู้ใหญ่บ้าน คนต่อมา ได้ขอขอ งบประมาณ มาขุด สระสมพงษ์ เพื่อให้ชาวบ้านได้มีน้ำดื่มน้ำใช้ มีความกว้างของสระ 15 เมตร ยาว 15 เมตร ลึก 2 เมตร และ อาชีพ หลัก ของชาวบ้านหนองบัว คือ เกษตรกรรม เป็นหลัก

ในปี พ.ศ. 2484 ได้เปิดสอนหนังสือในหมู่บ้าน ขึ้น โดยอาศัยศาลา วัดสมอ เป็นที่เรียนชั่วคราว เปิดสอน ระดับชั้น ป.1- ป.4 มาเรื่อยๆ

จนถึง พ.ศ. 2486 ทางกรมได้แต่งตั้ง นายเภา รื่นกลิ่น เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนต่อมา และได้พาชาวบ้าน พัฒนา ทำถนนในหมู่บ้านขึ้น 4 สาย คือ 1.ถนนสายทิศตะวันออก 2.ถนนด้านทิศตะวันตก 3.ถนนกลางหมู่บ้าน (ถนนสายบ้านพ่อจรรยา ผาทอง – บ้านแม่เจียม ผลวิสัย) 4.ถนนสายทิศใต้ (บ้านพ่องาม ประสมเพชร – บ้านพ่อนิว สุริยันต์) และได้มีงบประมาณ มาสร้างอาคารเรียน จึงได้ย้ายไปสร้างที่ใหม่ คือ โรงเรียนบ้านหนองบัว คุรุราษฎร์สามัคคี (โรงเรียนบ้านหนองบัว)

ในปี พ.ศ. 2518 - พ.ศ. 2532 นายเมฆ ประจวบแทน ได้พัฒนาหมู่บ้าน และสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่แทน หลังเก่าที่ ทรุดโทรมมาก

ในปี พ.ศ. 2543 ได้สร้าง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก โดย ได้รับงบประมาณจาก อบต.บ้านแทน และได้พัฒนาหมู่บ้านมาตลอด จนถึงปัจจุบัน

คำเล่าขานตำนาน ดอนโก้ย

ปู่ย่าตายาย ชอบเล่าต่อกันมาว่า ดอนโก้ย เป็นหมู่บ้านมานาน และตอนหลังก็ได้ปล่อยให้ร้าง จนกลายเป็น ป่าช้าของคนและสัตว์ในเวลาต่อมา ในสมัยนั้นผู้คนในหมู่บ้านชอบฝังสมบัติหรือสิ่งของมีค่าไว้ในพื้นดิน เพื่อป้องกันพวกโจร ส่วนมากจะชอบฝังอยู่บริเวณ ใต้บันได ใต้เสา และ ใต้ถุนบ้าน

คำเล่าขานตำนาน ปูคำภา (ปูหล่อน)

จากคำเล่าขาน ต่อกันมา ตาคำภา ได้ไปขโมย ช้าง มาจาก เมืองญะเขิว จากนั้นทางการและทหารก็ได้ตามมาถึง ดอนโก้ย จึงได้ เข้าจับกุม ตาคำภา และลงโทษฐาน ขโมยช้าง โดยใช้ มีดกรีดหนังศีรษะ และฉีกไปเรื่อยๆจนกว่าจะสิ้นใจ ปรากฏว่า ฉีกจนหลังศีรษะหมดแล้ว ตาคำภา ก็ ยังไม่ตาย (ตาคำภาเมียของรักษา) จน เจ้าหน้าที่ ได้ใช้ ท่อนไม้ ทูบที่ อวัยวะเพศ จนเสียชีวิต ในที่สุด

อธิบายคำท้องถิ่น การฉีกหนังศีรษะจนหมดเกลี้ยง ภาษาถิ่นอีสาน เรียกว่า หล่อน (หัวหล่อน) หรือ ตาหล่อน นั่นเอง

อ้างอิง จาก สมุดบันทึก “ประวัติบ้านหนองบัว”

หนังสือประวัติ “เมืองชัยภูมิ”

กลุ่มผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล คุณแม่กลอง ชำนาญพล

คุณพ่อผ่วน ประสมเพชร

คุณพ่อสมจิตร ประกอบดี

คุณแม่พิน แสงฝ้าย

คุณแม่บุญ เรืองสวัสดิ์

ลงพื้นที่สอบถามและเก็บข้อมูล 20/02/2549

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล นายวัชรวงศ์ สาดี